

Etelä-Savon
Osallisuusohjelma
2.0

Vaiikkuuta

Asukkaiden osallisuus
Etelä-Savon voimavarana.

**Yhdessä
parasta jälkeä**

Osallisuus
Etelä-Savossa

Osallisuus
Etelä-Savossa

Visio

***Eloisa Etelä-Savo on aktiivisten
asukkaiden maakunta, jossa ihmiset
välittävät toinen toisistaan.***

***Kaikilla on kokemus mukana
olemisesta ja mahdollisuus
osallistua ja vaikuttaa
yhteisten asioiden hoitamiseen.***

Myö yhdessä

Osallisuus
Etelä-Savossa

Systemit muuttuvat

Kansalaisten ja instituutioiden keskinäiset suhteet ovat muutoksessa. Siksi myös vaikuttamisen mallien on muututtava.

Systeminen muutos

Systemisellä muutoksella tarkoitetaan toimintamallien, rakenteiden ja näiden vuorovaikutusten samanaikaista muutosta, jolla luodaan edellytyksiä tulevaisuuden hyvinvoinnille ja kestäväälle kehitykselle.

<https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/systeminen-muutos/>

Osallisuus on osa kansan- valtaa

"Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon".

Perustuslaki 14 §

Edustuksellisen demokratian vaikutuskanavat

"Valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta."
Perustuslaki 2 §, 1 mom.

"Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon."
Perustuslaki 121 §

- Äänestäminen vaaleissa
- Osallistuminen puolue toimintaan
- Osallistuminen päätöksentekoon luottamushenkilönä
- Muu vaikuttaminen poliittiseen päätöksentekoon

Osallisuuden vaikutuskanavat

"Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen."
Perustuslaki 2 §, 2 mom.

Lakisääteiset osallistumiskanavat (esim.):

- Kunnalliset "vaikuttajaelimet": nuorisovaltuustot, vanhusneuvostot, vammaisneuvostot;
- Aloiteoikeuden käyttö (Kuntalaki 23 §);
- Osallistuminen viranomaisten järjestämiin kuulemistilaisuuksiin, kansalaiskyselyihin ym. (esim. kaavoitus)

Vapaaehtoiset ja kehittämistoimintaan liittyvät osallisuuskanavat (esim.):

- Neuvottelukunnat, yhteistyöfoorumit ym.
- Asiakasraadit
- Palvelujen asiakaslähtöinen kehittäminen (esim. palvelumuotoilu)
- Kehittämishankkeisiin osallistuminen;

Kansalaistoimintaan liittyvät osallisuuskanavat:

- Osallistuminen järjestö- tai muuhun kansalaistoimintaan, joka pyrkii yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen;
- Uudet sosiaalista mediaa hyödyntävät osallistumis- ja vaikutuskanavat.

Aktiiviset
kansalaiset

*Edellytys
molempien
kanavien
toimivuudelle*

Demokratia

5 luku, Hyvinvointialueen asukkaiden osallistumisoikeus

29 §

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
- 4) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 5) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
- 6) tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

(Laki hyvinvointialueesta 611/2021 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®)

Kuuleminen kumppanuutena

- muutos kohti vahvempaa kansalaisuutta

Mikä on osallisuuden merkitys?

1

Olennainen osa kansanvallan, demokratian toteutumista

Tarkoittaa suoria vaikutuskanavia edustuksellisen demokratian rinnalla

2

Vahvistaa luottamusta hallintoon

Hyvä hallinto edellyttää kansalaisten luottamusta ja hyväksyntää (vaikuttaa mm. äänestysaktiivisuuteen)

Osallisuuskanavat lisäävät vuorovaikutusta kansalaisten ja hallinnon välillä

3

Osallisuus luo tasa-arvoa ja eheyttä

Antaa kokemuksen, että olemme "samassa veneessä"

Vastakohtana syrjäytyminen, osattomuuden kokemus

4

Osallisuus luo hyvinvointia

Osallisuus luo yhteenkuuluvuuden tunnetta

Osallisuus luo kokemuksen siitä, että voi vaikuttaa

Palvelujen vaikuttavuus lisääntyy, kun niitä kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa

5

Osallisuus on aluekehityksen voimavara

Osallisuus luo myönteistä ilmapiiriä ja saa asukkaat mukaan Etelä-Savon kehittämiseen

Kansalaisten ja yhteisöjen asiantuntemus ja resurssit saadaan käyttöön

Osallisuus- ohjelman lähtö- kohdat

Osallistuu ja vaikuttaa

Ohjelmassa osallisuudella viitataan erityisesti kansalaisten ja julkishallinnon väliseen suhteeseen.

Huomion kohteena ovat kanavat, joilla kansalaiset pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan julkishallinnon toimintaan.

Saa äänen kuuluviin

Osallisuus nähdään myös yhteisöllisenä ilmiönä.

Asukkaat ja palvelujen käyttäjät saavat usein äänensä parhaiten kuuluviin erilaisten yhdistysten ja järjestöjen kautta.

Vahvistaa vuoropuhelua

Osallisuus nähdään uudistuvana ja kehittyvänä rakenteena.

Osallisuutta pyritään kehittämään kohti kansalaisten ja palveluntuottajien välistä tasa-vertaista vuoropuhelua.

Tukee ja täydentää

Ohjelmassa nähdään, että kansalaisten suorat osallisuuskanavat ja edustuksellisen demokratian kanavat eivät kilpaile, vaan parhaimmillaan tukevat ja täydentävät toisiaan.

Lisää elinvoimaa

Osallisuus nähdään aluekehityksen resursina. Kansalaisten aktiivisuus luo myönteistä ilmapiiriä ja lisää alueen elinvoimaa.

Rakentaa avoimuutta

Osallisuuden vahvistaminen edellyttää palvelukulttuuria, joka tukee avoimuutta ja vuorovaikutusta hyvinvointialueen kansalaisten ja yhteisöjen välillä.

Kokoaa yhteen

Ohjelman tavoitteena on luoda Etelä-Savoon osallisuuden toimintatapa, joka kokoaa yhteen osallisuusmahdollisuuksia.

Osallisuus täydentää julkishallinnon päätöksentekoa

Osallisuus vahvistaa demokratiaa ja lisää luottamusta hallintoa sekä päätöksentekoa kohtaan.

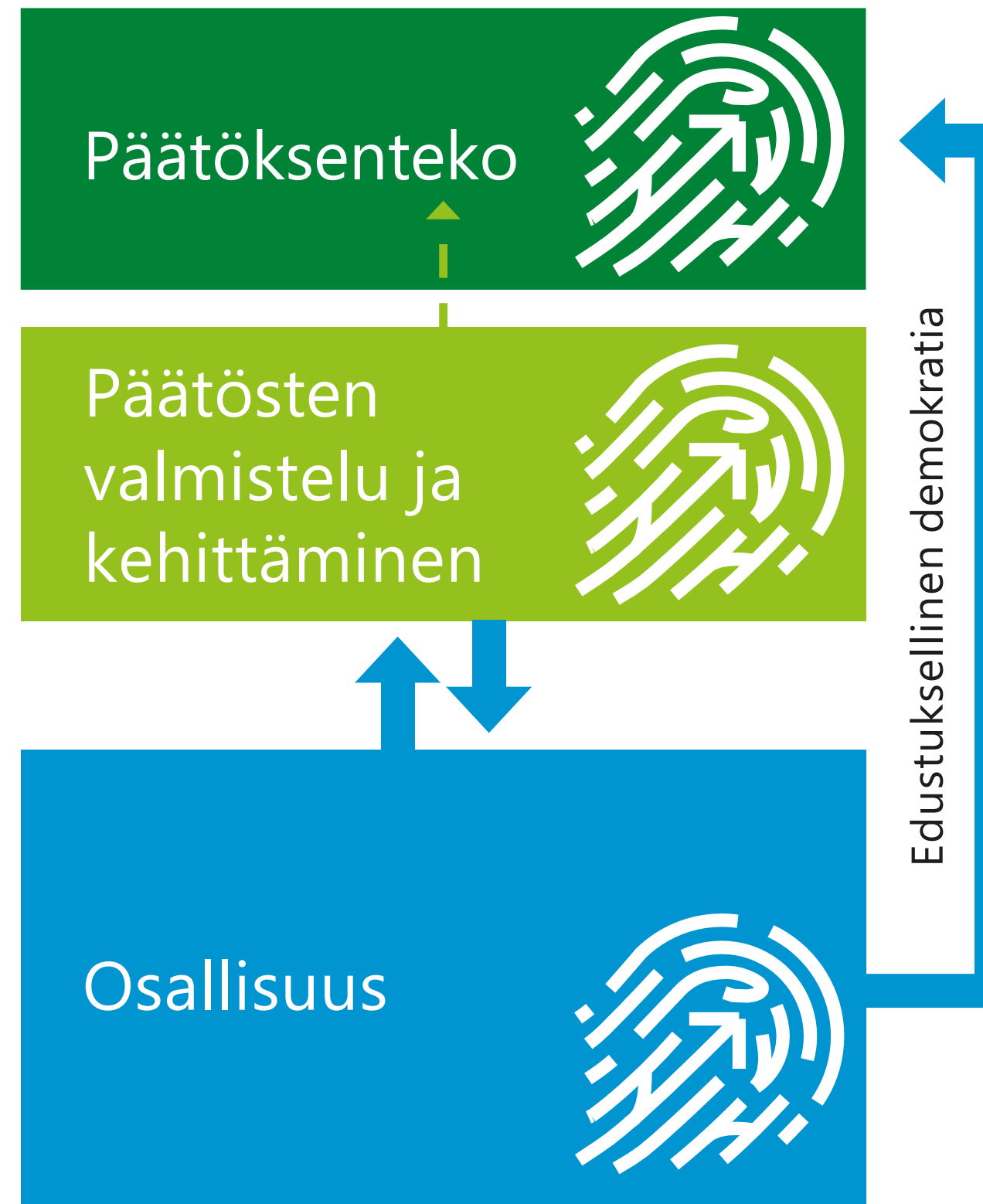
Osallisuuden kanavat eivät ole:

- ✗ Kilpailevia tai rinnakkaisesti toimivia päätöksentekokanavia.
- ✗ Intressiryhmien edunvalvontakanavia.
- ✗ Poliittisesti valittuja tai toimivia vaikutuskanavia.

Osallisuuden kanavat ovat:

- ✓ Edustuksellista demokratiaa täydentäviä kansalaisten vaikutuskanavia.
- ✓ Päätöksenteon laatua lisääviä rakenteita tuomalla siihen kansalaisten kokemusta ja asiantuntemusta.
- ✓ Rakenteita, jotka lähentävät kansalaisia ja hallintoa toisiinsa.
- ✓ Rakenteita, jotka lisäävät luottamusta hallintoa ja päätöksentekoa kohtaan.

Kansalaisten suorat osallistumis- ja vaikutuskanavat:

Mitä toimiva osallisuusmalli edellyttää?

Osallisuuskanavien suhde valmistelun ja päätöksenteon prosessiin kirkastetaan ja kuvataan.

Osallisuusmallien toiminta kytketään tiiviimmin osaksi asioiden valmistelua.

Osallisuusmalleja käytetään enemmän yhteisen ongelmanratkaisun ja kehittämisen alustoina.

Vastakkainasettelun sijaan kumppanuutta, joka tukee päätöksentekoa sekä vahvistaa osallisuutta.

Osallisuus
Etelö-Savossa

Meidän ääni.

Myö yhdessä.

Osallisuus
Etelä-Savossa

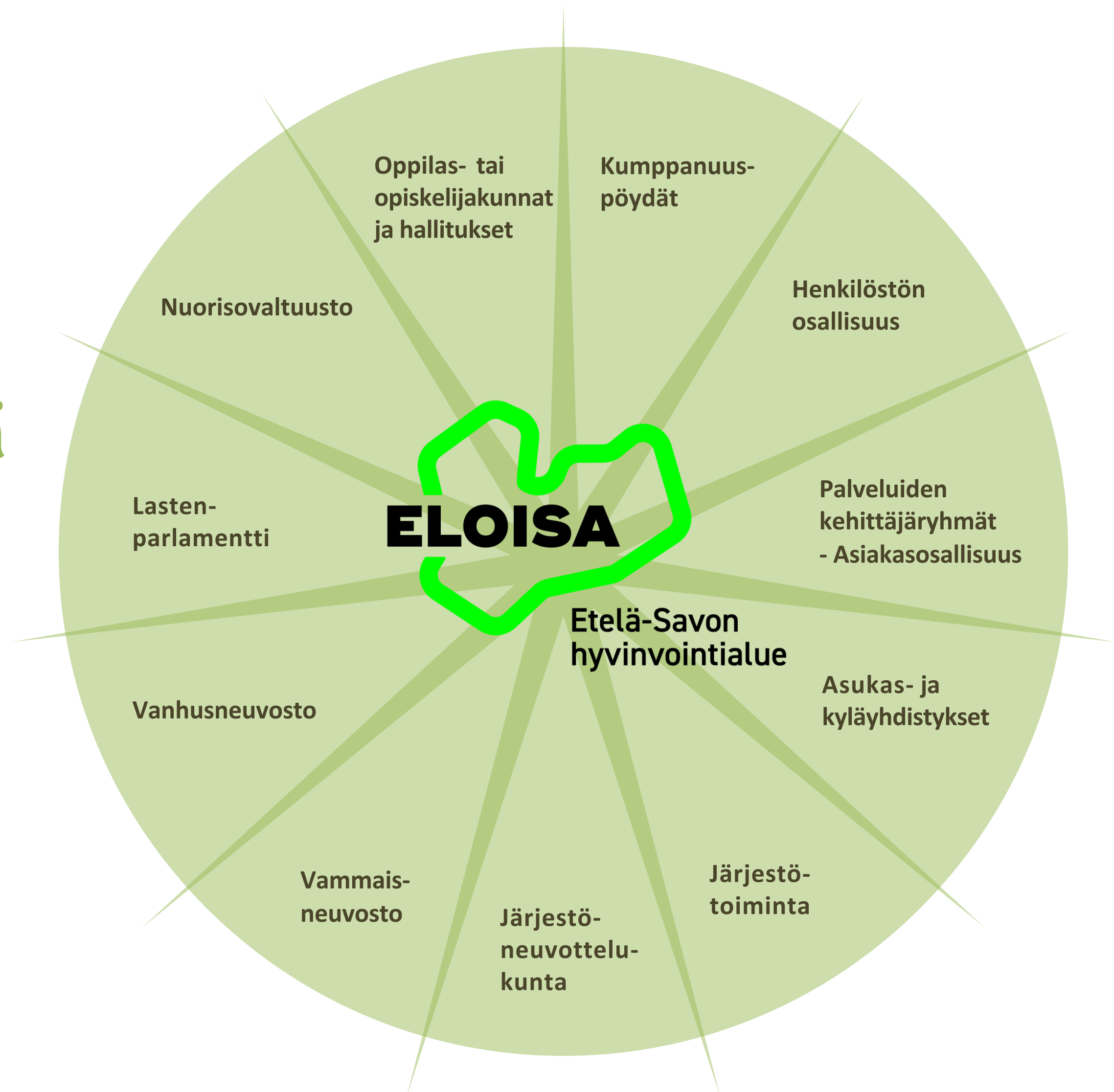
Kaikki mukana kehittämässä Etelä-Savoa

Maakunnan asukkailla on monia väyliä vaikuttaa siihen, miten Etelä-Savo toimii. Vaikuttamisen kanavia on tarjolla kaikkialla maakunnan niemissä ja notkelmissa, kylissä ja kaupungeissa. Kuviossa on esimerkkejä vaikuttamiskanavista.

Osallisuus on osa kansanvaltaa ja demokratian toteutumista, se vahvistaa luottamusta hallintoon sekä luo tasa-arvoa ja eheyttä.

Osallisuus luo hyvinvointia ja on aluekehityksen keskeisiä voimavaroja.

Jokaisella on mahdollisuus jättää jälki paremman Etelä-Savon kehittämisessä.

Osallisuus
Etelä-Savossa

Osallisuuden teemaryhmät

Teema: Asukkaan ääni

Miten asukkaiden
ääni kuuluu Etelä-
Savon eri alueilta?

Teema: Asiakkaan ääni

Miten asiakkaat
saadaan mukaan
palveluja
kehittämään?

Teema: Järjestöjen ääni

Järjestöt antavat
äänen eri
kansalaisryhmille –
miten hyödynnetään?

Teema: Lasten ja Nuorten ääni

Miten lakisäätteistä
neuvostoista
saadaan elävä
ja vaikuttava
vuorovaikutus-
kanava?

Teema: Ikäihmisten ääni

Miten lakisäätteisestä
neuvostosta saadaan
elävä ja vaikuttava
vuorovaikutus-
kanava?

Teema: Vammaisten ääni

Miten lakisäätteisestä
neuvostosta saadaan
elävä ja vaikuttava
vuorovaikutus-kanava?

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Asukkaat.

Osallisuus
Etelä-Savossa

Teema:

Asukkaan ääni

**Miten
asukkaiden
ääni kuuluu
Etelä-Savon eri
alueilla?**

**Millaisia
osallisuuskanavia
tarvitaan alueellisen
tasavertaisuuden
turvaamiseksi?**

OSALLISUUDEN PERUSTA

Kunnan asukkailla ja palvelun käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. (Kuntalaki 22§). Asukkailla on myös lakisääteinen oikeus vaikuttaa tai tulla kuulluksi esimerkiksi maankäyttöön ja ympäristöön liittyvissä asioissa. Asukasosallisuuden vaatimus korostuu syrjäisillä ja liitoskunta-alueilla. Asukasosallisuus on olennainen osa demokratian toteutumista.

MITEN OSALLISUUS ETELÄ-SAVOSSA TOTEUTUU?

Etelä-Savossa on runsaasti aktiivisia kyliä, joissa on vahva talkoohenki. Asukkaiden aktiivisuus on lisääntynyt monilla liitoskunta-alueilla.

Etelä-Savon kunnissa on otettu käyttöön lähidemokratian toimintamalleja. Kaupunkikunnissa on lisäksi vakiinnutettu kumppanuuspöytätoiminta, joka tarjoaa kuntalaisille ja paikallisyhteisöille suoran vaikutuskanavan päätöksentekoon.

Mikkelin seudulla toimii myös kausiasukasvaltuuskunta.

HUOMIOITAVAT ASIAT

Etelä-Savossa on runsaasti asutusta haja-asutusalueilla, mikä edellyttää myös alueellisesti saavutettavia lähidemokratiamalleja ja -kanavia kattavan osallisuuden ja tasavertaisuuden turvaamiseksi.

Alueen asukkaiden, kuntien sekä hyvinvointialueen välille tarvitaan aktiivista ja luottamuksellista vuoropuhelua.

Alueen asukkaiden määrä vaihtelee kausittain.

Teema:

Asukkaan ääni

Strategia / yleiset tavoitteet

Osallisuudella
vahvistetaan
Etelä-Savon
elinvoimaa

Osallisuus on Etelä-Savon voimavara. Se vahvistaa alueen elinvoimaa valjastaessaan alueen asukkaiden energiaa ja asiantuntemusta yhteiseen kehittämiseen. Osallisuuden kautta kehittämiseen saadaan mukaan myös uudenlaisia väestöryhmiä ja uudenlaista osaamista.

Kohti
yhteisöllistä
osallisuutta

Asukkaiden ääni kuuluu usein parhaiten eri yhteisöjen kautta. Näitä ovat esimerkiksi kylä- ja asukasyhdistykset. Myös yritykset ja muut yhteisöt ovat tärkeä resurssi alueilla.

Yhteistoiminta ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä tekijöitä, jotka vahvistavat asukkaiden hyvinvointia.

Kuulemisesta
kumppanuuteen
ja yhteiseen
kehittämiseen

Osallisuus tulee nähdä eri toimijoiden vuoropuheluna ja mahdollisuutena olla mukana asioiden valmistelussa. Eri toimijoiden välinen yhteiskehittäminen edustaa osallisuuden syvintä tasoa.

Uusi aika
tarvitsee
uudet kanavat

Asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet toteutuvat useiden kanavien kautta. Eri väestöryhmät tarvitsevat myös omat kanavansa, jotta saisivat äänensä kuulluksi ja huomioiduksi. Uusia kanavia tulee suunnitella mm. digitaalisuus huomioiden.

Kehittämistä tavoitteet

Kumppanuuspöytä
lähidemokratian
ja osallisuuden
toimintamalliksi
koko Etelä-Savoon

Kumppanuuspöytä on sektorirajat ylittävä yhteistyörakenne, jota on kehitelty ja pilotoitu Etelä-Savossa. Luodaan kumppanuuspöydästä maakunnan kokemuksien pohjalta malli, joka voisi toimia kaikissa kunnissa osallisuuden ja lähidemokratian toimintamallina.

Kausiasukkaiden
mukaan ottaminen
Etelä-Savon
kehittämiseen

Luodaan toimintamalleja, joilla kausiasukkaiden ääni saadaan paremmin kuuluviin kuntien ja hyvinvointialueen päätöksenteossa, sekä palvelujen ja toiminnan kehittämisessä.

Monipuoliset
osallisuuskanavat

Luodaan digitaalisia osallisuuskanavia, jotka palvelevat sekä vakituisia että kausiasukkaita. Kanavat lisäävät tietoisuutta kuntien ja hyvinvointialueen palveluista sekä tarjoavat väyliä asiointiin, aloitteiden tekemiseen, palautteiden antamiseen sekä vuoropuheluun.

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Asiakkaat.

Teema:

Asiakkaan ääni

**Miten asiakkaat
saadaan mukaan
palveluja
kehittämään?**

OSALLISUUDEN PERUSTA

Sosiaali- ja terveydenhuollossa korostetaan asiakkaan ottamista mukaan hoidon suunnitteluun ja toteutukseen.

”Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen” (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2000/812))

Asiakaskokemusten seuraaminen on välttämätöntä, kun sotepalvelujen laatua ja asiakaslähtöisyyttä halutaan kehittää.

MITEN OSALLISUUS ETELÄ-SAVOSSA TOTEUTUU?

Asiakaspalautte- ja asiakaosallisuusmalleja on kehitelty runsaasti viime vuosina

- Sähköinen asiakaspalautte mahdollisuus sekä pikapalautteet esimerkiksi Bisnode –palvelun kautta.
- Asiakaspalautteita tulkitaan NPS-mittarilla (Net Promoter Score) joka on maailman johtava mittari asiakastyytyväisyyden ja -uskollisuuden mittaukseen.
- Asiakastyytyväisyyttä seurataan eri tavoilla
- Asiakasraatitoimintaa lasten ja nuorten palveluissa osassa Etelä-Savon hyvinvointialueen Sote-palveluita
- Kaikissa yksiköissä asiakasosallisuus toteutuu myös lakisääteisen sosiaali- ja potilasasiamiestoiminnan kautta.

HUOMIOITAVAT ASIAT

- NPS-lukujen vertailu eri hyvinvointialueiden välillä sekä kansainvälisesti.
- Asiakasraadit ja tasavertaiseen vuoropuheluun perustuvat osallisuusmallit hakevat vielä muotoaan.
- Palautejärjestelmiin liittyy haasteita: miten asian etenemisestä tiedotetaan, jotta asiakas kokee tulleen kuulluksi.
- Miten palautteet käsitellään niin, että palautteen tarkoitus vaikuttaa prosessiin sekä toiminnan kehittämiseen?

Kehittämistavoitteet

Tunnistaa asiakkaan esittämät kehittämiskohteet ja kehittää toimintaa sen mukaisesti mahdollisuuksien mukaan.

Kansallisen vertailun merkityksen korostaminen.

Teema:

Asiakkaan ääni

Asiakasosallisuuden tasot ja vaikuttamisen kanavat

Palaute

Tiedon kerääminen:
→ saadaan suoraan arkipäivän toimintaan liittyvää palautetta ja tietoa
→ olennaista, mitä kysytään, esim. "miten onnistuimme"
Käsittely:
→ keskusteluanalyysia ja vertailua
→ arkipäivän asioiden pieniä muutoksia
→ eri yksiköiden välinen seuranta organisaatiotasolla
Toimenpiteet:
→ syötetä asiakasraadille
→ tarkempi tutkiminen
→ uuden toimintamallin kehittäminen

Palautekanava

Vuorovaikutetaan yleisellä tasolla:
→ saadaan yksilöllistä tietoa
→ kysytään astetta enemmän, esim. mobiilipalaute, jossa strukturoitu kyselytyyli
→ ohjautuu suoraan eteenpäin asiakkaan valinnan mukaan
→ yksinkertainen, vain muutama kysymys
→ nimellä tai anonyymisti
→ mahdollisuus ruksata, haluaako seurata käsittelyä tms.
→ momentansoiset palautteet
Käsittely:
→ strukturoitu kysely ja analyysi
→ voi olla päivittäisesti käsiteltävää suoraan yksikössä
Toimenpiteet:
→ samat kuin edellisessä

Huoli- ja epäkohtailmoitus

Vuorovaikutetaan henkilökohtaisella tasolla:
→ johtaa suoraan toimenpiteisiin ja ehkä kehittämisaioihin
Käsittely ja toimenpiteet:
→ toimintamalli olemassa ja käytössä

Aloite

Kehitetään yhdessä:
→ syntyy tarve kehittämiselle ja asian eteenpäin viemiselle
→ kunta-aloitteen malli modifioitavissa maakuntaan
Käsittely:
→ kirjaamo; asiasta vastaava viranhaltija (kuka tekee päätöksen, kenelle kuuluu)
→ aloitteen jatko-ohjaus, hallintolakimenettely, otettava käsittelyyn ja siirrettävä oikealle taholle
Toimenpiteet:
→ virkamiesvalmistelu
→ tieto asiakasraadille
→ asukkaan näkökulma, paikallisuus, oma elinympäristö
→ palaute samaan järjestelmään, jossa ohjautuu oikealle palveluntuottajalle / päätöksentekijälle

Asiakasraati

Osallisuus strategiana:
→ osallistava budjetointi
→ tehdään päätös ja valitaan kehittämiskohteet, laaditaan jatkosuunnitelmat, kehittämissuunnitelman seuranta ja arviointi
Käsittely:
→ prosessin valmistelu ja asioiden käsittely
→ asiakasraadilla legitiimi asema osana maakunnallista osallisuusjärjestelmää
→ edustuksellisuus
→ asiakasraadin hyödyntäminen jo asioiden valmistelussa
→ ei byrokraattinen kanava
→ aikataulutusta
→ ketterä toimintamalli
Toimenpiteet:
→ perheneuvoston malli pohjaksi: työryhmät, jotka pohjustuvat asiaa laajemman verkoston käsittelyyn
→ ydinryhmä, jonka tukena asiakasryhmät eri palvelualueilta

Palvelun yhteiskehittäminen

Osallisuus toimintakulttuurina:
→ palvelun tai palvelukokonaisuuksien suunnitteluun, kehittämiseen ja toteutukseen ja arviointiin osallistuminen

Osallisuus kuulemisena

Osallisuus toimijuutena

Osallisuus vaikuttamisena ja kehittämisenä

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Järjestöt.

31.5.2023

Osallisuus
Etelä-Savossa

Teema:

Järjestöjen ääni

MITEN OSALLISUUS MAAKUNNASSA TOTEUTUU?

Etelä-Savossa toimii noin 3400 yhdistystä, joista sote-järjestöjä on noin 325.

Viime vuosina järjestöt ovat tiivistäneet yhteistyötään ja näin vahvistaneet myös yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan. Mm. sote- ja hyvinvointijärjestöt ovat muodostaneet alueellisia/seudullisia yhteistyöjärjestöjä tai muita yhteenliittymiä. Etelä-Savon eläkeläisten neuvottelukunta kokoaa eläkeläisjärjestöt yhteen.

Järjestöjen yhteistyö on tiivistynyt myös kuntien ja sote- kuntayhtymien kanssa. Maakuntaan on luotu myös uusia palvelumalleja, joissa järjestöillä on tärkeä rooli. Esimerkkinä Etelä-Savon perhekeskus-toimintamalli.

Etelä-Savon maakuntahallitus on nimennyt maakunnallisen järjestöneuvottelukunnan YhES - yhdistykset. Eloisa osallistuu myös sen työskentelyyn. Järjestöneuvottelukunta ylläpitää vuoropuhelua yhdistysten ja julkisen sektorin toimijoiden välillä sekä osallistuu maakunnalliseen ohjelma- ja kehittämistyöhön. Järjestöneuvottelukunta on monialainen ja alueellisesti kattava.

HAASTEET

- Järjestöjen maakunnallinen yhteistyö
- Järjestöjen toimintaedellytykset / kuntien avustusperiaatteet
- Miten järjestöjen ääni tulee kuulluksi? Miten järjestöissä olevaa kokemusta ja asiantuntemusta voidaan hyödyntää nykyistä paremmin?
- Haasteena vakiintuneiden yhteistyö-rakenteiden puuttuminen kuntien kanssa
- Irrallisista hankkeista pitkäjänteiseen kehittämiseen
- Järjestöjen toimintamuotojen uudistuminen

Kehittämistäavoitteet

Jokaiseen kuntaan luodaan kunta-järjestö-yhteistyölle toimiva malli

Luodaan kehittämis-rakenne, jossa mukana järjestö-, sote- ja kuntaedustajat

Järjestöneuvottelukunnan toiminnan kehittäminen

Järjestöt antavat äänen eri kansalaisryhmille – miten ääni kuuluu, miten hyödynnetään?

OSALLISUUDEN PERUSTA

Järjestöt ovat keskeinen osa kansalaisyhteiskuntaa. Ne kokoavat ihmisiä toimimaan heille merkityksellisten asioiden puolesta. Osallisuuden näkökulmasta järjestöt ovat tärkeitä, koska ne mm.:

- edistävät ihmisen yhteistoimintaa
- tekevät näkyväksi ja kanavoivat ihmisten tarpeita ja intressejä
- tunnistavat uusia palvelutarpeita ja kehittävät palveluja

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Nuoret.

Teema:

Lasten ja Nuorten ääni

Miten lasten ja nuorten ääni kuuluu Etelä-Savossa

OSALLISUUDEN PERUSTA

Lasten ja nuorten osallisuudesta säädetään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa, perustuslain 6. §:ssä, Nuorisolaissa ja kuntalaissa. Nuorten kuulemisesta ja vaikuttamismahdollisuuksista säännellään erityisesti heihin kohdistuvalla lainsäädännöllä (esim. nuorisolaki, lastensuojelulaki, perusopetuslaki) mutta myös hallintolain (41§) turvaamat vaikutusmahdollisuudet kuuluvat kaikille, myös lapsille ja nuorille, vaikkei tästä ole erikseen mainintaa.

MITEN OSALLISUUS ETELÄ-SAVOSSA TOTEUTUU?

Etelä-Savon lähes jokaisessa kunnassa toimii nuorisovaltuusto, -neuvosto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä. Nämä poliittisesti sitoutumattomat ryhmät tuovat omassa kunnassaan nuorten ääntä kuuluviin ja ottavat kantaa ajankohtaisiin asioihin.

Etelä-Savossa toimii Eloisan ylläpitämä nuorisovaltuusto, jonka työskentelyyn myös maakuntaliitto osallistuu. Tavoitteena on tuoda päätöksentekoa ja Etelä-Savon kehittämistä lähemmäksi nuorten arkea.

Kuntien nuorten vaikuttajaryhmät toimivat omissa kunnissa, mutta saavat lisäarvoa ja tukea olemalla mukana Etelä-Savon nuorisovaltuuston toiminnassa.

Yhteistyössä kuntien nuorisotyön kanssa on järjestetään kaikille lapsille ja nuorille avoimia vaikuttajat -tapaamisia Etelä-Savossa.

Etelä-Savossa toimii lisäksi erilaisia lasten ja nuorten osallisuus- ja kehittäjäryhmiä osana palveluiden ja organisaatioiden kehittämistä.

HUOMIOITAVIA ASIOITA

- Otamme lapset ja nuoret mukaan päätöksen tekoon.
- Viestimme selkeästi, monikanavaisesti ja selkeästi.
- Tiedostetaan lasten ja nuorten vähenevä määrä Etelä-Savossa.
- Julkiset liikkenneyhteydet ja kulkeminen harvaan, mutta kauttaaltaan asutussa maakunnassa.
- Kaikkien lasten ja nuorten mukaan saaminen osallisuustoimintaan.

Kehittämistavoitteet

Jokainen nuori on asiantuntija

→ Otetaan käyttöön jo olemassa olevia toimintamalleja koko hyvinvointialueelle.

Etelä-Savon nuorisovaltuusto

→ Ylläpidetään ja kehitetään nuorisovaltuuston toimintaa kaikkien Etelä-Savon lasten ja nuorten vaikuttamiskanavana.

Koulujen, oppilaitosten ja kuntien lapset ja nuoret mukaan

→ Tuetaan lasten ja nuorten osallisuustoimintaa kouluissa, oppilaitoksissa ja kunnissa.

PÄÄTTÄJÄT, VIRKAMIEHET, HANKKEET: VALTUUSTO, HALLITUS, LAUTAKUNNAT, OHJAUSRYHMÄT, JOHTORYHMÄT

**ETELÄ-SAVON
NUORISOVALTUUSTO**

RAJAPINNAT

**KUNTIEN
NUORISOVALTUUSTOT**

**OPPILAS- JA
OPISKELIJAKUNNAT**

LAPSIPARLAMENTIT

**TUKIAIKUISET: OHJAAVAT JA MAHDOLLISTAVAT SEKÄ TUKEVAT JA KANNUSTAVAT
ERILAISIA MENETELMIÄ HYÖDYNTÄEN**

Tukiaikuiset = Nuoriso-ohjaajat ja -työntekijät, opettajat, osallisuus- ja hyvinvointikoordinaattorit, etsivät, ohjaamokoordinaattorit..

**MUUT NUORTEN
VAIKUTTAJARYHMÄT**

**NUORET TOIMIVAT,
VAIKUTTAVAT JA
PÄÄTTÄVÄT**

- Avoimet illat nuorten kohtaamispaikoissa
- Erätaukokeskustelut
- MV-illat
- Vaikuta!-päivät
- Osallistava pudjetointi
- Kyselyt
- Palautteet
- Mielenpitoet

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Ikäihmiset.

Teema:

Ikäihmisten ääni

**Miten vanhus-
neuvostosta
saadaan elävä
ja vaikuttava
vuorovaikutus-
kanava?**

OSALLISUUDEN PERUSTA

Jokaisessa kunnassa tulee olla vanhus- ja vammaisneuvostot, jotka voivat olla myös yhdistetty tai usean kunnan yhteisesti järjestetty. Neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan mm. hyvinvointiin, terveyteen, elinympäristöön, asumiseen, liikkumisen tai palveluihin liittyvissä asioissa. (Kuntalaki 27 § ja 28 §)

MITEN OSALLISUUS MAAKUNNASSA TOTEUTUU?

Etelä-Savossa vanhus- ja vammaisneuvostot toimivat joka kunnassa. Näiden lisäksi hyvinvointialueelle on perustettu Eloisan vanhus- ja vammaisneuvostot, jotka muodostuvat kuntien vastaavien neuvostojen edustajista. Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin kuuluu myös nuorisovaltuusto.

HUOMIOITAVIA ASIOITA

- Neuvostojen jäsenet kokevat, että toimintaa ei tunneta riittävästi ja niiden asema on epäselvä.
- Toiminnassa on kirjavuutta sen suhteen, mitä asioita tuodaan neuvoston käsittelyyn.
- Neuvoston jäsenet kokevat, että asiat tulevat usein liian valmiina ja neuvostoille jää vain lausunnon antajan rooli.
- Alueellisen neuvoston ja kunnallisten neuvostojen ja roolit ja työnjako ovat epäselviä.
- Osallisuusohjelmatyön pohjalta voidaan arvioida, että jännitteisyydet kuntien neuvostojen toiminnassa johtuvat pitkälti epäselvyydestä neuvostojen eri roolien välillä. Neuvostot ovat ensi sijassa osa osallisuusmallia, mutta toimivat kunnallisten lautakuntien tapaan. Tätä eroa ei toiminnassa ole kirkastettu.

Kehittämistäavoitteet

Yleisenä tavoitteena nähdään, että vanhus- ja vammaisneuvostojen toimintaa ja toimintakulttuuria tulee uudistaa siten, että niissä korostuu osallisuusohjelman lähtökohtien mukaisesti mm. osallistuminen asioiden valmisteluun, tasavertainen vuoropuhelu ja pyrkimys yhteiseen kehittämiseen.

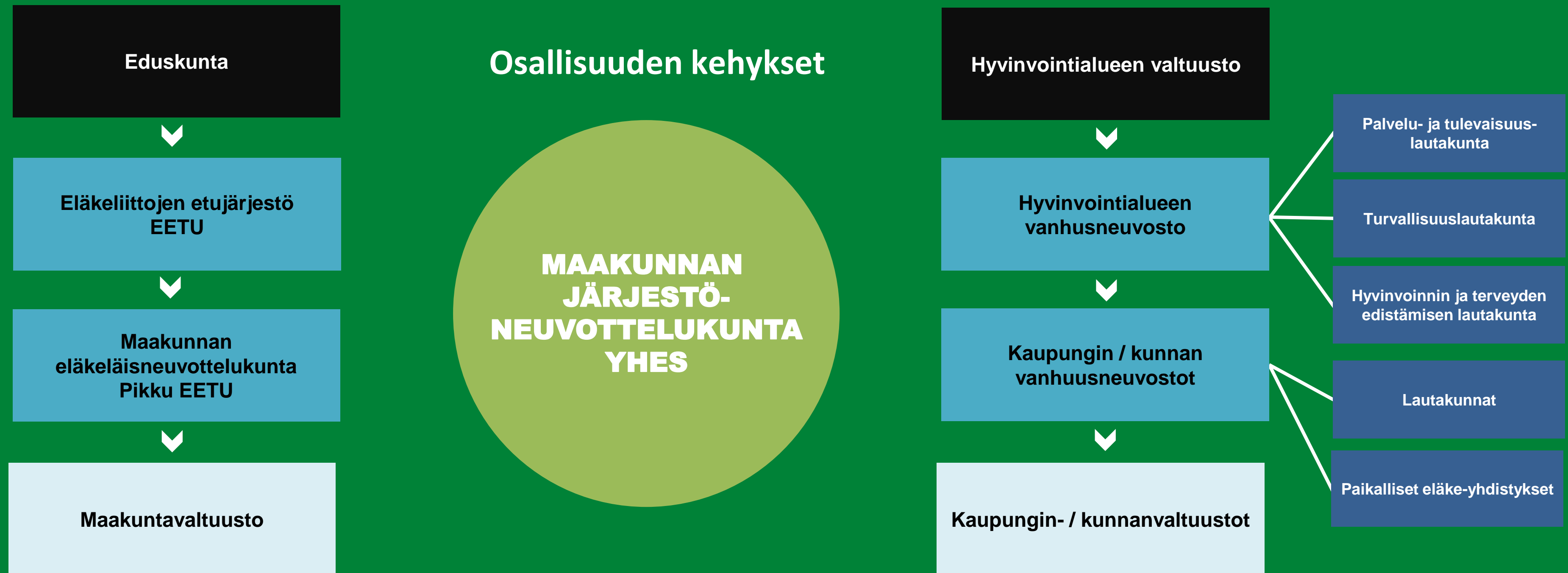
Kehittämishaastetta on jäsenetty korostamalla kahta erilaista toimintakulttuuria, jotka liittyvät edunvalvontaan ja toisaalta kehittämiseen. Osallisuusohjelma yleisenä tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan neuvostojen toimintaa kehittämiskulttuurin pohjalta oheisen jäsenyyksen mukaisesti.

Teema:
Ikäihmisten ääni

Edunvalvonnasta kehittämiseen

	Edunvalvontakulttuuri	»»	Kehittämiskulttuuri	Mitä edellyttää toteutuakseen?
Jäsenen rooli ja tehtävä	Tehtävänä on olla oman intressiryhmän edustajia ja ajaa sen näkökulmaa ja etuja.	»»	Tehtävänä tuoda neuvoston työskentelyyn oman elämäntilanteen ja kokemuksen kautta syntynyttä asiantuntemusta.	Yhteiset pelisäännöt ja koulutus.
Miten asioita valmistelevat viranhaltijat näkevät neuvoston roolin ja tehtävän?	Neuvosto nähdään foorumina, jossa eri intressiryhmät pyrkivät ajamaan omia tavoitteitaan. Tuottaa lisätyötä tai voi hankaloittaa omaa työtä.	»»	Neuvosto toimii foorumina, josta voi saada asiantuntemusta ja tukea oman työn haasteisiin. Neuvosto voi myös ideoida ja käynnistää yhteiskehittämiseen perustuvia kehittämishankkeita.	Tietoa myös johdolle ja esimiehille, jotta osaavat aina ottaa mukaan jo valmistelun alkuvaiheessa. Ohjeistettava ja koulutettava.
Miten asioita tuodaan käsittelyyn?	Asioita tuodaan tiedoksi ja lausunnon antamista varten (hallinto).	»»	Varhaisessa valmisteluvaiheessa olevia suunnitelmia /päätöksiä tai ongelmia ja haasteita, joiden ratkaiseminen edellyttää yhteistä pohdintaa tai kehittämistoimia.	Prosessi kuvataan ja prosessissa aina alkuvaiheessa mukana neuvosto.
Neuvoston asema	Rinnastetaan poliittisesti valittuihin lautakuntiin.	»»	Tunnistetaan osallisuusmallina, jolla myös kehittämiskulttuuri.	Osallisuusmalli vaatii tiedottamista ja viestintää aktiivisesti eri kanavia pitkin.
Työskentelytapa	Kokousmainen asioiden käsittely.	»»	Ideoivaa ja ratkaisuja hakevaa ryhmätyöskentelyä (myös).	Työpajatyöskentelyä, ideointia sähköisiä kanavia pitkin, yhteiset alustat.
Keskinäiset suhteet	Vastakkainasettelu, erilaiset intressit.	»»	Kumppanuus, yhteiset intressit, kaikki hyötyvät.	Kumppanuus vaatii tasavertaisen suhteen, ei vastakkain asettelua, avointa keskustelua, ei ongelmalähtöistä.

Teema:
Ikäihmisten ääni

Teema: Ikäihmisten ääni

Asiakasosallisuuden tasot ja vaikuttamisen kanavat

Osallisuus ja vaikuttaminen omassa arjessa

Yhteydenoton kanavat

- Ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjaus p. 015 211557
- Huoli-ilmoitus
- Palaute Etelä-Savon hyvinvointialueen sähköpostiin
- Palaute –tekstiviesti
- Yhteydenotto hyvinvointialueen työntekijään
- Sosiaali- ja potilasasiamies
- Asiakasraati
- Aloitteet
- Palautelaatikko

Eläkeläisjärjestöt ja muut järjestöt

Vaikuttaminen järjestössä

- Oman elämäntilanteen ja kokemuksen kautta syntyneen asiantuntijuuden tuominen järjestön toimintaan
- Vapaaehtoistoiminta
- Vertaistuki
- Kokemusasiantuntijuus

Kunnan / kaupungin vanhusneuvosto

Neuvoston tehtävät

- Vaikuttaa kunnan/kaupungin toiminnan
- suunnitteluun,
 - valmisteluun ja
 - seurantaan
- asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneiden
- hyvinvointiin, terveyteen,
 - osallisuuteen,
 - elinympäristöön,
 - asumiseen,
 - liikkumiseen,
 - päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen ja
 - tarvitsemiin palveluihin.

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto

Neuvoston tehtävät

- Vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan
- suunnitteluun,
 - valmisteluun ja
 - seurantaan
- asioissa, joilla on tai arvioi olevan vaikutusta ikääntyneen väestön tarvitsemiin palveluihin.

Aluevaltuusto

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta

Turvallisuuslautakunta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Vanhusneuvostojen jäsenet toimivat aktiivisina tiedon välittäjinä kuntien/kaupunkien neuvostolta hyvinvointialueen neuvostoon ja päinvastoin. Vanhusneuvoston toiminnassa korostuu osallisuusohjelman lähtökohtien mukaisesti mm. osallistuminen asioiden valmisteluun, tasavertainen vuoropuhelu ja pyrkimys yhteiseen kehittämiseen. Osallisuusohjelman avulla vahvistetaan neuvostojen toimintaa kehittämiskulttuurin pohjalta.

Osallisuus

Vaikuttaminen

Kehittäminen

Osallisuus
Etelä-Savossa

Meidän ääni.

Vammaiset.

Vammaisten ääni

Kehittämis- tavoitteet

Yleisenä tavoitteena nähdään, että vammaisneuvoston toimintaa ja toimintakulttuuria tulee uudistaa siten, että siitä korostuu osallisuusohjelman lähtökohtien mukaisesti mm. osallistuminen asioiden valmisteluun, tasavertainen vuoropuhelu ja pyrkimys yhteiseen kehittämiseen.

Kehittämishaastetta on jäsennetty korostamalla kahta erilaista toimintakulttuuria, jotka liittyvät edunvalvontaan ja toisaalta kehittämiseen. Osallisuusohjelma yleisenä tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan neuvoston toimintaa kehittämiskulttuurin pohjalta oheisen jäsennyksen mukaisesti.

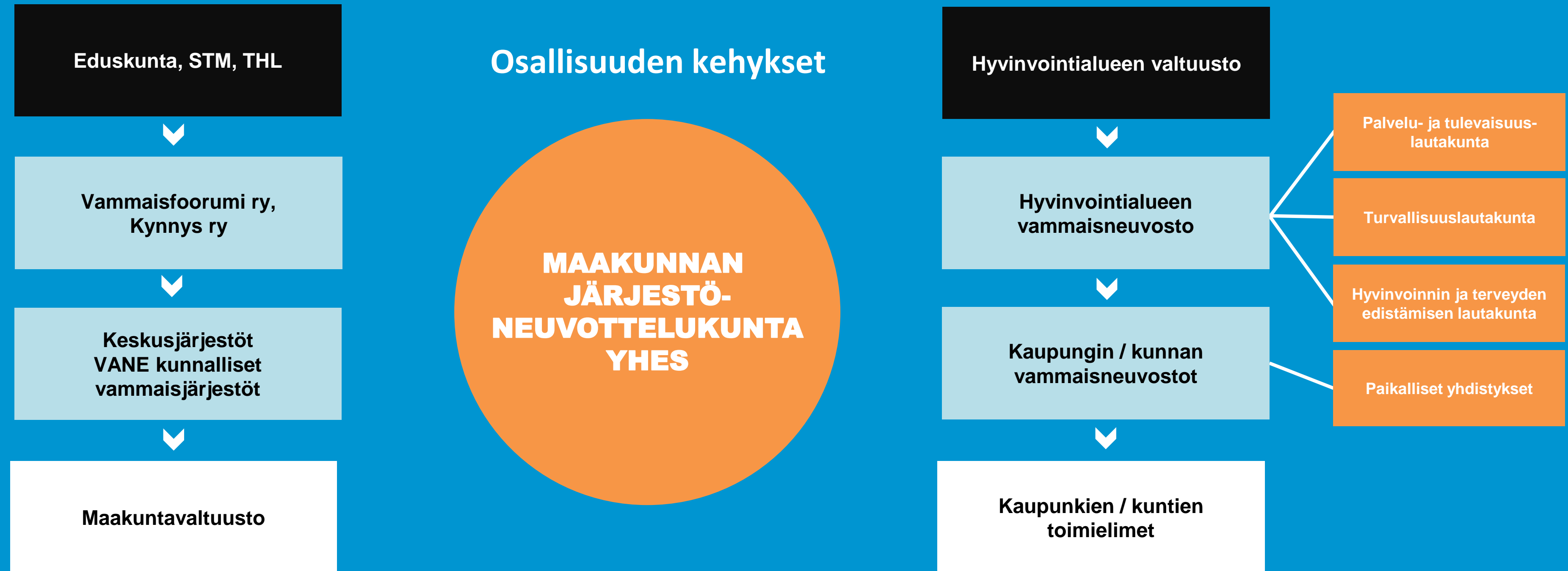
OSALLISUUDEN PERUSTA

Jokaisessa kunnassa ja hyvinvointialueella tulee olla vammaisneuvosto, joka voivat olla myös yhdistetty tai usean kunnan yhteisesti järjestetty. Neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan mm. hyvinvointiin, terveyteen, elinympäristöön, asumiseen, liikkumisen tai palveluihin liittyvissä asioissa. (Kuntalaki 27 § ja 28 §).

Vammaisneuvosto mm. seuraa Eloisan päätöksentekoa vammaisten asioissa ja tekee aloitteita, esityksiä ja antaa lausuntoja..

*Miten vammais-
neuvostosta saadaan
elävä ja vaikuttava
vuorovaikutuskanava?*

Teema:
Vammaisten ääni

Asiakasosallisuuden tasot ja vaikuttamisen kanavat

Vammainen henkilö

Tukiverkosto

Lähi-ihmiset, henkilökohtainen avustaja, edunvalvoja, vapaaehtoinen, ohjaaja

Osallisuus ja vaikuttaminen omassa arjessa

Yhteydenoton kanavat

- Vammaisten asiakasohjaus, p. 015 411 4144
- Kyseessä ovat usein elämänmittaiset palvelut
- Osallistuminen omien palvelujen suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin tarvittaessa tuetun päätöksenteon keinoin
- Henkilökohtainen budjetointi
- Huomioitava saavutettavuus ja esteettömyys sekä fyysisissä että digitaalisissa palveluissa

Vammaisjärjestöt ja muut järjestöt

Vaikuttaminen järjestössä

- Oman elämäntilanteen ja kokemuksen kautta syntyneen asiantuntijuuden tuominen järjestöjen toimintaan
- Vapaaehtoistoiminta
- Vertaistuki
- Kokemusasiantuntijuus

Kunnan / kaupungin vammaisneuvosto

Neuvoston tehtävät

- Vaikuttaa kunnan/kaupungin toiminnan
- suunnitteluun,
 - valmisteluun ja
 - seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten
 - hyvinvointiin, terveyteen,
 - osallisuuteen,
 - elinympäristöön,
 - asumiseen,
 - liikkumiseen,
 - päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen ja
 - tarvitsemiin palveluihin.

Hyvinvointialueen vammaisneuvosto

Neuvoston tehtävät

- Vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan
- suunnitteluun,
 - valmisteluun ja
 - seurantaan asioissa, joilla on tai arvioi olevan vaikutusta vammaisten tarvitsemiin palveluihin.

Aluevaltuusto

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta

Turvallisuuslautakunta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Vammaisneuvostojen jäsenet toimivat aktiivisina tiedon välittäjinä kuntien/kaupunkien neuvostolta hyvinvointialueen neuvostoon ja päinvastoin. Vammaisneuvoston toiminnassa korostuu osallisuusohjelman lähtökohtien mukaisesti mm. osallistuminen asioiden valmisteluun, tasavertainen vuoropuhelu ja pyrkimys yhteiseen kehittämiseen. Osallisuusohjelman avulla vahvistetaan neuvostojen toimintaa kehittämiskulttuurin pohjalta.

Osallisuus

Vaikuttaminen

Kehittäminen

**Yhdessä
parasta jälkeä**

Osallisuus
Etelä-Savossa

esavo.fi/osallisuus